

AYAŞLI İLE KİRACILARI

Memduh Şevket Esendal

Öykü Yazarın adeta anlatıcı konumunda kendisi imiş gibi bir izlenim veren roman 35 bölümden oluşmaktadır. Bir apartman dairesini pansiyon gibi bir yapıya dönüştüren Ayaşlı'nın dokuz odasını çeşitli insanlara kiralaması ile başlayan roman birbirinden farklı karaktere sahip insanların bir çatı altında toplar. Herkes ile bir bir tanışan kaynaşan anlatıcı, pansiyonda bulunan Haki Bey'in eşi Turan Hanım ile istemeyerek de olsa bir gönül muhabbetine girer, bu ilişkiyi Haki Bey görmezden gelir ve pansiyondan taşınmaları ile de sona erer. Pansiyondan yeterince kazanıp kendi evine geçen odasında sürekli kumar oynatan kadının yerini pansiyondan İffet Hanım alır fakat o da hem hastalığı hem de çocuğu nedeni ile Turan Hanım kadar başarılı olamaz. Ayaşlı ve Hasan Bey sürekli birlikte olan iki kafadar olarak kurdukları çilingir sofraları ile meşhurdurlar. Pansiyonun hizmetçisi bulaştığı bir takım kavgalar nedeni ile işten gönderilir yerine gelen hizmetçi Raife de sürekli banka memuru olan anlatıcıdan kızları için iş ister durur. Daha doğrusu torpil ister. Lakin anlatıcı buna yanaşmaz. Hasan Bey kalp krizi geçirip öldüğünde yaşadığı şehirden kızı çağrılır. Hasan Bey'in masum ve dul kızına bir şekilde âşık olan anlatıcı artık onsuz yapamaz. Kıza çok geç açılan anlatıcı bir mektupla durumu çözer. Ayaşlı da arkadaşının kızını ona uygun görür. Pansiyonda yaşayan Şefik Bey kafası kesik halde ölü bulunur. Her gün olay çıkan, kavgası eksik olmayan pansiyonda kalmasınlar diye Ayaşlı anlatıcıya ev arar, ne kadar paragöz de olsa tüm pansiyon da "baba" lakabıyla anıldığı kadar da aslında bazen sevdiği insanları da kollayan biridir. Anlatıcının en mantıklı ve yakın dostu olan Doktor Fahri de her zaman anlatıcının yanında olur. Fahri'yi aile doktoru olduğu Melek ile evlenmesine vesile olan anlatıcı arkadaşının nikâhına katıldığı gün kendi nikâhını da kıydırır. İki arkadaş birlikte evlenir ve hayal ettikleri mutluluğa kavuşurlar. Ayaşlı ve kiracıları ölüm veya ayrılık gibi zorunlu veya isteyerek de olsa dağılırlar. Ayaşlı da hayata yorgun düşüp ölünce vasiyeti üzerine Hasan Bey'in yanına gömülür.

Tema

Ahlaki Yozlaşma Ayaşlı ile Kiracıları adlı roman Cumhuriyet Dönemi sonrasında değişen toplumun kadın-erkek ilişkilerindeki yozlaşması, özgürlüğe düşkünlükleri, evlenmek istememeleri, nikahsız ilişkileri ile birlikte aile kavramının önemini yitirdiği, paraya düşkünlüğün arttığı, rüşvetin ve içkinin normal sayıldığı hayat koşullarında yaşamaya çalışan bir apartman dairesi dolusu insanın yaşantısının sonuçları anlatılır. Bir dairede yaşayan ve birbirleri ile kaynaşmak durumunda kalan insanlar bir şekilde birbirinin hayatını etkiler ve ahlaksal çöküntüyü gözler önüne sererler.

Kişiler

Anlatıcı Ailesinin bireylerini tek tek ya hastalıktan ya savaşlardan dolayı kaybeden anlatıcı bir kız yedi erkek kardeşten sağ kalan tek kişidir. Tek yaşamak onu her ne kadar erken olgunlaştırsa da bir bankaya memur olmayı başarmış olan anlatıcı, yaşadığı yalnızlığı nedeni ile kimi zaman kendine ilgi gösteren kadınlara hayır demekte zorlanır. Özellikle ne kadar istemese de zaman zaman Turan ile seviştiği de olur. Yerleştiği pansiyonda onu tanıyanlar tarafından saygı görür ve sevilir. İşini hakkıyla yapmaya çalışan anlatıcı hak konusunda oldukça titiz davranarak adil davranmaya gayret eder. Kendi doğruları ile dürüst bir şekilde yaşayan anlatıcı insanlara karşı hoşgörülü ve dost canlısı davranır.

Ayaşlı İbrahim Efendi 50-60 yaşlarında, uzun boylu, esmer bir adamdır. Kendisi Kastamonu'nun bir köyünde yaşarken babasını erken yaşta kaybedince annesi ile şehre gelmek zorunda kalır. Babasının döneminde medrese eğitimi alan Ayaşlı, önce okulu bırakır. Yanlışlıkla bir düğünde vurduğu kız yüzünden beş ay hapis yattıktan sonra Kastamonu, Çankırı, Bolu'da dağlara çıkıp, haydutlara karışır, daha sonra devletin af vermesi ile normal yaşantıya döner. Hatta savaşta asker olarak devlete destek olur. Savaştan sonra çeşitli kurumlarda çalışmaya başlar, para kazanmayı öğrendikçe daha fazla iş yapma gereği duyan Ayaşlı, pansiyon tutar. Pansiyonda bulunan dokuz odayı insanlara kiralayıp geçinen Ayaşlı, genel ev işleten bir kadınla evlidir ve onun üvey kızına da bakmaktadır. Anlatıcıya saygı duymakta ve onunla rahat konuşabilmektedir. En yakın dostu olan Hasan Bey'e karşı çok şefkat dolu ve yardımseverdir. Hatta öldüğünde vasiyeti olduğu için onun yanına gömülür. Ana ve şartlara odaklanma konusunda başarılı olan Ayaşlı, sessiz aslında çekingen biridir. Fakat paranın önemi ile arada menfi ve fevri kararları olabiliyor.

Doktor Fahri Anlatıcının çok yakın dostu olan Doktor Fahri, ailesi olmayan yalnız başına evinde yaşayan iyi, yardımsever, disiplinli bir doktordur. Arkadaşını ondan çok düşünür. Mantıklı bulunduğu konular üzerinde ısrar etmekten vazgeçmez. Temiz ve titiz bir adamdır. Otoriterdir, her ne kadar ani kararlardan hoşlanmasa da kimi zaman arkadaş tavsiyesi ile karar vermek durumunda da kalır. Kadınlar konusunda çekinik bir erkektir. Saygılı ve dürüsttür.

Halide Halide anlattığına göre çok genç yaşta dul kalıp, ailesi de olmadığı için kendini ona yardımcı olmak isteyen bir İstanbullu bir kaymakamın yanında bulur. İki sene kaldıktan sonra hastalanmış, hastalığından sonra bir kadına inanıp onun da peşi sıra gider ve kadın bunu hizmetçi gibi kullanır. Geçimini bu yolla kazanan kız en son kaldığı evden hamile kalınca çıkar ve Ayaşlı'nın pansiyonda işe başlar. Oldukça yalnız ve yorgundur. Çocuğundan vazgeçtiği için onu aldıracağı kadar merhametsizdir. Fakat akli hep kendini kurtarmakta olduğu için uyanıklığı ve bencilliği hat safhadadır. Sürekli kendini başkaları ile kıyas eder, kıskançtır. Asabi ve yer yer sinirli, kendi kendini korumaya odaklı asi bir yapısı vardır.

Hasan Bey Ayaşlı'nın beş numaralı odasında kalan yakın arkadaşı ve aynı zamanda da anlatıcının hemşerisi olan Hasan Bey oldukça yaşlı ve yalnız yaşayan bir adamdır. Hasan Bey'e devlet önce Samsun'da, sonra Ayvalık'ta arazi vereceğini söyler fakat bir türlü gerçekleşmeyen işlemleri takip etmek isteyen Hasan Bey, işlerini takip etmek istersen hayatın içine karışır. Yıllar evvel zengin bir hanımla evlenmiş olan Hasan Bey'in bu hanımdan Selime adında bir kızı vardır. Hayatı düzgün ve hak gözeterek yaşamaya çalışan Hasan Bey adil, yardımsever, sabırsız, konuşkan bir o kadar da huylarını çok beğenirse de arkadaşına düşkün biridir. Her ne kadar Ayaşlı'nın huylarını, yaşam tarzını beğenirse de ona uyar.

Hüseyin Bey Hasan Bey tarafından daireye getirilen Hüseyin Bey, malı mülkü dolandırılmış, hakkı yendiği için adalet arayan köyden iyi niyetli bir çiftçidir. Pansiyonun yedi nolu dairesine yerleşen kiracı, sürekli kendini anlatma gereği hisseder. Bazen çok uzattığında da Hasan Bey onu uyarmak zorunda kalır. Allaha inanan adam bir gün doğrunun ortaya çıkacağı inancını taşır. Adil duygularla dolu olan Hüseyin Bey, hakkını alacağı konusunda umutludur. Hüseyin Bey daha çok Hasan Bey ve Ayaşlı ile vakit geçirir. Hüseyin Bey, onlardan daha dinç olduğu için tıpkı bir tekkeye hizmet eder gibi iki adama da hizmet eder, onları baba gibi sayar, çok saygılı bir adamdır.

Turan Hanım 20-25 yaşlarında genç ve güzel bir kadın olan Turan Hanım, Haki Bey ile evlidir. Güzellüğünün farkında olan Turan'ın sert bir mizacı olmasına rağmen çocuksu ruha sahiptir. Yine de insanların kendisinden çekinmesini sağlar. Evli olmasına rağmen anlatıcıdan hoşlanan Turan Hanım, onun ürkekliğinden faydalanarak adamı kendince parmağında oynatır. Çekici bir kadın olması sebebiyle zaten erkekleri kendine bağlama konusunda ustadır. Bir çocuğu var fakat çocuğu ile pek haşır neşir olmaz. Daha çok para kazanmaya, kumara odaklıdır.

Haki Bey Ayaşlı'nın dairelerinden birinde kalan Haki Bey, Turan Hanım ile evlidir. Kendisi kısa boylu, şaşı, orta yaşlı bir adam olmakla beraber babası dolayısı ile çocukluğunun çoğu tekkelerde geçmiştir. Daha sonra kendini geliştirip inat edip ihtiyat zabiti olur. Harp bitimine denk geldiği için bir memuriyete girer ve dul olan Turan Hanım ile evlenir. Kendisi saf, karısı ne derse yapan, fikri eşi tarafından değer görmeyen bir adamdır. Genellikle karısı ve arkadaşları ile odalarında sabahlara kadar kumar oynarlar. Arkadaşları ile tavla oynar, içki içer. Karısı ile ikisinin pek çok farklı kitapları var fakat okuyacak zaman yaratmazlar. Pansiyondan çok tepki alınca üstelik diledikleri kadar da kazanınca karısı ile daireden ayrılarak daha rahat kumar oynatabilecekleri bir eve taşınırlar.

Faika- Fuat Ayaşlı'nın üvey kızı sayılan Faika, herkesin güvenini kazanmayı başarmış, iyi niyetli bir kızdır. Kocasını Fuat her ne kadar şoförlük yapsa da karısının parasını yemektir. Faika annesi Makbule Hanım'ın ev işlettiği yüzünden yanında kalamayacağı için babasının yanında bir oda tercih eder. Kocasını hem kendisine hem de çocuğuna karşı ilgisizdir. Faika ile Ziyet ne zaman biraz boş kalsalar, fallarına bakarlar, dedikodu ederler. Faika'nın odasının duvarları açık kadın resimleri ile süslüdür. Faika da Turan'a özenir fakat ilerleyemez. Ahlaksız kocası Fuat, Faika'ya hastalık bulaştırır. Dahası Fuat oldukça sorumsuz yapısına ek olan bencil dünyasında gücünü dayakla göstermeye çalışan bir erkek olarak Faika'yı döver sonra da bırakıp kaçar, Faika da üvey babası ile yaşamaya başlar.

Abdülkerim Bey- İffet Hanım Sekiz numarayı kiralamış olan ailenin pansiyona taşınmadan evvel normal bir hayatı var iken hayatları birden tamamen değişirler. Emekli memur olan Abdülkerim Bey, zamanında odun kömür işleri yapar, parası olan lakin karısını sevmeyen, ona işkence eden zorba bir adamdır. Kocasını sevmeyerek evlenen İffet ise evliliğinin ilk yıllarında iki çocuk düşürür, kocası kendisine ilgisiz, zavallı bir kadındır. Zamanla geçim derdine düşen ve sürekli ağlayan bir çocukla

şehre Ayaşlı'nın dairesine taşınır. Şehirde apartman dairesinde yaşamaya başlamaları ile birlikte İffet, Turan'ın yaşayışını da gördükten sonra değişir ve onun gibi olmak ister. İffet, Turan'ın odasına gelen erkeklerin varlığı ile kumara özenir, çocuğunu önemsemmez, çocuğa bakıcı tutarlar. İffet de eğlenmek, kumar oynamak, içmek ister, kocasından soğur. Faika onu sigaraya alıştıtır. Her gün kavga eden çift geceyi gündüzü kumara içkiye karıştır. İffet özendiği yaşantıda yenik düştüğü duyguları yüzünden Turan'ın müşterisi olan Cevat'tan cinsel yolla bulaşan bir hastalık kapar ve bir türlü de iyileşemez.

İskender Altı numaralı odaya taşınan İskender Bey, gayet zengin bir fabrikatördür. Bir dönem girdiği parti komitesi işleri yüzünden cezalandırılır. Bir daha da istediği gibi işleri yürütemeyen İskender, Ayaşlı'nın daireye gelir ve gece gündüz kumar oynamaya başlar. Faika'nın ilgisini çeken İskender otuzlu yaşlarda, bilgili görünmeye çalışan alafrağa bir tiptir. Kumar işlerinde kendinden beklenmeyecek şekilde kurnazdır. Parası suyunu çekmesine rağmen kimseye belli etmeden her yere lüks içinde gider gelir, zengin dostlarına otellerde randevu verir, gösterişini devam ettirir. Şefik Bey ve Abdülkerim ile daha paragöz olan İskender Bey, uyuşturucu ticareti işine girdiği için yakalanıp hapse gönderilir. Kendisi açık göz, zeki ve bencil biridir.

Şefik Bey Hristiyan bir aileden geldiği söylenen Şefik Bey, kendisi bir konsoloslukta tercüman olarak çalışmak isterken kendini Ayaşlı'nın apartman dairesinde bir oda kiralarken bulur. Arkadaşlık kurduğu İskender'e kumarda veya normalde çok paralar verir. Zengindir. Gençleri, eğlenceyi ve parayı sever. Kumar arkadaşı Cevat kendisine esrar içerir, zavallı bir yapıda olan adam hayır demek yerine içer. Yozlaşmış kişiler arasındadır. Korkak bir yapıda olan Şefik Bey'in kafası koparılarak öldürülür.

Anlatıcı (Açık)

Karakter Ailesinin bireylerini tek tek ya hastalıktan ya savaşlardan dolayı kaybeden anlatıcı bir kız yedi erkek kardeşten sağ kalan tek kişidir. Tek yaşamak onu her ne kadar erken olgunlaştırırsa da bir bankaya memur olmayı başarmış olan anlatıcı, yaşadığı yalnızlığı nedeni ile kimi zaman kendine ilgi gösteren kadınlara hayır demekte zorlanır. Özellikle ne kadar istemese de zaman zaman Turan ile seviştiği de olur. Yerleştiği pansiyonda onu tanıyanlar tarafından saygı görür ve sevilir. İşini hakkıyla yapmaya çalışan anlatıcı hak konusunda oldukça titiz davranarak adil davranmaya gayret eder. Kendi doğruları ile dürüst bir şekilde yaşayan anlatıcı insanlara karşı hoşgörülü ve dost canlısı davranır.

Aktiviteler Pansiyona yerleştiği günden itibaren pek çok insan tanıyan ve aslında hepsinin yaşamını da içten içe merak eden anlatıcı daire sakinleri ile muhabbet eder. Kadınlarla kartopu savaşı yapar. Onlarla sigara ve kahve içmek gibi bir alışkanlığı vardır. Bankaya işine gider gelir ve çok çalışır. Kumar oynanan ortamlara da girer lakin kendisi oynamaz.

ÖRNEK ANILAR

Dost Canlısı Anlatıcı yerleştiği pansiyonda hemen herkesle kolayca ilişki kurup arkadaşlık yapar. Hatta pek çok konuda onlara yardımcı olmak ister, sorunlarını dinler, akıl verir. Her ne kadar kendine yakın bulduğu bir iki kişi olsa da karakter, insanlara karşı arkadaşlık duygusu beslemektedir: "İlkin kocakarının dedikodusu, sonra da Faika'nın oraya gelmesi beni mutfakta alıkoydu ve bu üç kadınla aramızda hemen bir dostluk, bir sıcaklık uyandırdı."

Alaycı Kimi zaman kendi fikrine ve ahlaki yapısına ters düşen olayları ironik bir dille eleştirmek için laf ebeliği yaparak karşı tarafa alaycı bir gönderide bulunur: "Baktım iri bir deftere gömülmüş, saçsız, kocaman bir kafa! Görmeniz hiç ummazsınız. Nasıl da güzel yolunu bulmuş; kızı bankaya hizmetçi, kendine de metres!.. Banka şerefine ooh! Allah sağlık versin. Neler dönüyor da, bizim haberimiz yok."

Yalnız Tek başına olması, derin yalnızlığı nedeni ile karakter, hiç olmayacağı Turan Hanıma bile meyledecek duruma gelir, her ne kadar istemese de ona karşı koyamaz, kadının ona ilgisi hoşuna gider: "Turan Hanımla tanışmanın hemen sonrası "Bu sözler nedir? Beni gördükten birkaç akşam sonra benimle senlibenli oldu. Bana açıkça sarkıntılık ediyordu! Ben Turan Hanımın şımarık çocuğu, gözdesi oluyorum!.. Ben erkek kalmak isterim, sulantı bana düşer ama beceremiyorum, odasından da ayrılamıyorum."

Çelişkili Hem kadınlara bakış açıcı hem de içsel dürtülerinin kontrolü anlamında çelişkili bir yapıya sahip olan anlatıcı hem evli kadın hakkında kocasının gözü önünde bir şey yaşamamanın ayıp olduğunu söyler hem de diğer kadınların sıcaklığına ilgisine karşı koyamaz, hatta bir müddet Turan'ı görmeden edemez, kimi zamanlar da birlikte olurlar: "Ben Ziyet'le lakırdıyı uzattım, çünkü içimde "Belki şimdi Turan gelir, görüşürüm" diye bir umut vardı."

Dürüst İdeal bir banka memuru olmaya gayret eden anlatıcı kendisinden işe girmek için iltimas isteyenlere cevabı oldukça net ve açıktır. Kendisinden her iş istemeye geleni devletin sınavlarına yönlendirir ve adam kayırma gibi bir durumun konusunun dahi açılmasından hazzetmez: “Bankanın işlerini bozmamak için kendi yerini bile tehlikeye koyarak karşı geldiği vardır. Tavsiye mektuplarına, hatırlı adamların iltimaslarına aldırılmaz”

Adil İster manevi ister maddi anlamda olsun müşkül durumda olanın hakkını gözeten anlatıcı haksızlığa uğrayan kişiye yardım eli uzatmaktan çekinmez. Şefik Bey’in hizmetçi ile girdiği münakaşada kendi yaktığı örtünün parasını kızdan istemesi ve işten kovulmasına neden olmak istemesi üzerine örtünün parasını dahi kendi öder, niyeti iyidir. Bu nedenle kendisinden torpille iş isteyenler de olur fakat anlatıcı haksızlığı sevmez: “- Bilmem, dedim belki alıyorlar. Ben senin istediğin gibi iltimas edemem. Elimden gelmez. Sorarsın, kimler böyle iltimas ediyorlarsa, onlara gidersin.”

Duygusal Anlatıcı duyguları konusunda kendini rahat ifade edemeyen fakat içten içe duygusal yapıda, merhametli, sevgi dolu, her daim aşka ihtiyacı olan bir adamdır. Faika’ya, İffet’e, Turan’a Selime’den evvel hoşlantı duyması ve daha sonra vazgeçmesi bu duygusal açıklığından kaynaklıdır. Tanıştığı kadınların hallerine üzülür, acır: “Halide gidiyor; geldi benim elimi öptü, ağladı. Ben de onun yüzünden öptüm, okşadım, para verdim, onu avutacak iyi sözler söyledim, gitti. Arkasından acıdım. Kimse yarın ne olacağını bilmez, ama bu zavallılar büsbütün karanlığa saplanmış, gidiyorlar.”

Sahiplenen Selime’yi tanıyıp sevdikten kız hakkında kendini nasıl geliştirebileceğini ve kadının da yaşamda nasıl etkin olabileceğini tıpkı diğer kadınlara düşündüğü şekilde söyler fakat Selime’nin başka bir adamla evlenecek olma duygusunu kabullenmez, çünkü onu çoktan benimsemiştir. Selime’yi sevdiğini anladıktan sonra da onsuz günlerinde perişan dolaşır, Hasan Bey’in ölümü ardından kızı daha da fazla sahiplenir: “Kimsesi yok, ama kimsesiz kadın az mı? Bir işe girer, hocalık eder, dil dersleri verir. Bir kısmeti çıkarsa kocaya gider ama kocaya giderse ben kıskanırım! Bu kız başkasının olursa çekemem! Ben onu kimseye veremem.”

Ayaşlı İbrahim Efendi (Uyumlu)

Karakter İbrahim Efendi, 50-60 yaşlarında, uzun boylu, esmer bir adamdır. Kendisi Kastamonu’nun bir köyünde yaşarken babasını erken yaşta kaybedince annesi ile şehre gelmek zorunda kalır. Babasının döneminde medrese eğitimi alan Ayaşlı, önce okulu bırakır. Yanlışlıkla bir düğünde vurduğu kız yüzünden beş ay hapis yattıktan sonra Kastamonu, Çankırı, Bolu’da dağlara çıkıp, haydutlara karışır, daha sonra devletin af vermesi ile normal yaşantıya döner. Hatta savaşta asker olarak devlete destek olur. Savaşın sonu çeşitli kurumlarda çalışmaya başlar, para kazanmayı öğrendikçe daha fazla iş yapma gereği duyan Ayaşlı, pansiyon tutar. Pansiyonda bulunan dokuz odayı insanlara kiralayıp geçinen Ayaşlı, genel ev işleten bir kadınla evlidir ve onun üvey kızına da bakmaktadır. Anlatıcıya saygı duymakta ve onunla rahat konuşabilmektedir. En yakın dostu olan Hasan Bey’e karşı çok şefkat dolu ve yardımseverdir. Hatta öldüğünde vasiyeti olduğu için onun yanına gömülür. Ana ve şartlara odaklanma konusunda başarılı olan Ayaşlı, sessiz aslında çekingen biridir. Fakat paranın önemi ile arada menfi ve fevri kararları olabiliyor.

Aktiviteler Ayaşlı, keyfi yerinde ise saz çalar, kendine mangalda kahve pişirir. Hatta sürekli yanan mangal dumanından çoğu şikâyetle bulunur. Aynı zamanda şehirde eski eşya satan bir dükkâna ortaktır, arada oraya da gider gelir. Bazı akşamlar Ayaşlı çalar, onun yakın arkadaşı olan Hasan da şarkı söyler. Pansiyonunda kumar işletilmesine yardımcı olur. Hasan ile olan bağı oldukça kuvvetli olan Ayaşlı ölünce onun yanına gömülür.

ÖRNEK ANILAR

Yalnız Hem köyden hem şehirden bir kadınla evlenmesine rağmen yalnızlık çeken Ayaşlı pansiyonda köydeki karısından olan Numan isimli oğlu ile yaşar. Şehirdeki karısı kendi evinde yaşamakla beraber nadiren Ayaşlı ile sohbete gelir, pansiyonda üvey kızı ve damadı bulunan adam buna rağmen yalnızdır: “Ayaşlı oğlu ile beraber yiyip ayrı yaşıyor. Ayaşlı kendisi mutfağa girip yemek pişiriyor. Ekmek, peynir, salata, pastırma ile de günlerini geçirdikleri oluyor.”

Gamsız/Umursuz Öyle umursuz bir karakterdir ki ağzında olmayan dişlerini dahi yaptırmaz. Oğlunun eğitimine ve gelişimine dikkat etmediği gibi kendisine de özen göstermez, odasında yeri gelir yataklarını bile toplamaz, hiçbir şeyi dert edinmez: “Ayaşlı üstünün, başının temizliğine de bakmaz. Tıraşı bir haftalık olmuş, aldırılmaz. Kendi tıraş olduğu günlerde, çenesinde sakalından kıllar kalır. Giydiği süpürülmez, ütülenmez. Bir kat temiz elbisesi bulunmaz; arkasında ne varsa, odur. Giydiği pek eskirse, bir yenisini alır, giyer. Yalnız aldığı şeylerin iyisini almaya çalışır.”

Uyanık Malı mülkü artırmak, devirde bir yere gelmek için gözü açık olmak gerektiğini ve her daim başkalarından önde olmak için kazanmak gerektiğine inanan Ayaşlı, anlatıcıya rüşvetsiz, yalansız iş mi olur diye öğüt de bulunur: “Kazanmak için bu haksızlıkları yapmak da doğru olduğuna inanır, yalansız, dolansız alışveriş olur mu? Doğru alışverişi sen yapsan başkaları yapmaz. O kazanır, sen ağzını havaya açarsın, der.”

Bilmiş Kendini insanlardan daha akıllı ve zeki gören Ayaşlı, özellikle kadınların yarım akıllı, körü körüne hayatı yaşayan insanlar olarak görür. Zira Ayaşlı'nın hem kendi karısından hem ikinci eşinden hem de çevresinde gördüğü kadınlar mutlaka bir gönül münasebeti ile hayatları gönül ilişkisinden ibarettir: “- Karı kısmının aklından ne olacak, ya birine gönül verir yahut bir başka kariya körlüğüne gider. İşte bu...”

Çekingen Çoğu kalabalık ortamlarda, özellikle de tanımadığı adamların yanında konuşmaktan hoşlanmayan Ayaşlı, insan içinde genelde susmayı tercih eder: “Ayaşlı, bu söylediklerine inanır, ancak inandıklarını her yerde söylemez. Çok konuşmaktan hoşlanmaz. Dinler.”

Menfaatçi Kendi menfaatleri doğrultusunda hareket eden Ayaşlı, her ne kadar sessiz biri olsa da sinsi düşünceleri onu bir türlü terk etmez. Pansiyonda kumar oynatıyor diye gitmesini istediği Turan Hanım daha sonra kendi evini açıp daha çok para kazanmaya başlayınca pişman olur: “- O apartıman gibi bir karı idi, yazık ben idare edemedim; şimdi gitti, etek dolusu para kazanıyor!”

Şefkatli Hasan'ı tanıdığı günden beri ona destek olmaya çalışan, yalnızlıklarını birlikte yaşadıkları Ayaşlı, pansiyon kirasını ödeyemediğinde dahi Hasan'ı sıkıştırmaz, ona karşı şefkat doludur. Dost bildiğini aynı zamanda kardeş gibi belleyen Ayaşlı, sürekli birlikte olduğu, ekmeğini paylaştığı Hasan Bey ölünce, çok üzülür, Hasan'ın ona olan 200 lira kadar borcunu anlatıcının ödemek istemesine rağmen böyle bir şeyi kabul etmez: “- Helal ü hoş olsun, bana borcu yok.”

Koşullara Odaklanan Ayaşlı para kazanmak adına verdiği hırsı, mücadeleyi hayat koşullarına aşırı odaklı olmasından dolayı verir. Bu konuda hedeflerine de ulaşan Ayaşlı yaşadığı şartları iyi değerlendiren ve kendine iyi gelen insanlarla da bağıni sürdürmeyi ihmal etmez. Selime ile evlendikten sonra pansiyondan giden anlatıcıyla arada görüşüp hal hatır sormayı, Selime'yi de onu kötü alışkanlıklara itmesinler diye kızı Faika veya karısı ile görüşürmez: “Bizim gibi bir evde rast gele toplanmış insanların ayrılmaları hiç güç olmadı. Birbirimizi tezce unuttuk. Yalnız Ayaşlı bizi bırakmadı. Arada bir uğrar, beni evde bulursa bir kahvemizi içer, bulamazsa saygı eder, hanımın yanına çıkmaz, giderdi.”

Doktor Fahri (Uyumlu)

Karakter Anlatıcının çok yakın dostu olan Doktor Fahri, ailesi olmayan yalnız başına evinde yaşayan iyi, yardımsever, disiplinli bir doktordur. Arkadaşını ondan çok düşünür. Mantıklı bulduğu konular üzerinde ısrar etmekten vazgeçmez. Temiz ve titiz bir adamdır. Otoriterdir, her ne kadar ani kararlardan hoşlanmasa da kimi zaman arkadaş tavsiyesi ile karar vermek durumunda da kalır. Kadınlar konusunda çekinik bir erkektir. Saygılı ve dürüştür.

Aktiviteler Doktor Fahri, bankacı arkadaşı olan anlatıcı ile sık sık görüşür, birlikte yemek yerler. Fahri evde verdiği davetlere anlatıcıyı da çağırır. Çevresi pek geniş olan Doktor Fahri, hastalarına da giden, iyi niyetli ve çalışkan bir doktordur. Sonunda aile doktoru olduğu Melek Hanım ile evlenir.

ÖRNEK ANILAR

Yardımsever Fahri doktor maddi sıkıntı çekmeyen, hali vakti yerinde bir adam olduğu için hastaları ile maddi kaygı gütmeden ilgilenir. Özellikle anlatıcı arkadaşı kendisinden Halide'nin sağlık durumuna bakmasını istediğinde tereddütsüz yardımcı olur, ilgilenir: “ Halide'nin eline bir mektup verdim, benim en yakın arkadaşım olan Doktor Fahri'ye yolladım. Ertesi gün Fahri bana şu mektubu yazıyor: “İki gözüm, Gönderdiğin kadına baktım, bizim mütehassıs arkadaşlara da baktırdım. Çocuk dört aylık kadardır.”

Düşünceli Fahri, arkadaşının pansiyon ortamında bir arada olduğu kadınları ona yakıştıramaz ve oradan bir an evvel ayrılıp, kendi hayatını kurmasını ister, zira o ortamın, kadın ilgisinin arkadaşını değiştireceğini düşünür: “ - Bu oradan çıktı ki, bu şimdi oturduğun evden çık diyorum, çıkmıyorsun. Orada o karı seni haylazlaştırarak. Bana hiç hoş gelmiyor.”

Israrcı Çevresi geniş, konuşkan ve sıcakkanlı biri olan doktor anlatıcı arkadaşına öngördüğü konularda oldukça da ısrarcı davranır: “ - Hani ev tutuyordun, çıkıyordun, ne oldu? Vazgeçtin mi? Herifin namussuzluğuna alıştın sanırım!”

Sitemli Yuva kurmayı herkes kadar çok isteyen doktor, pek çok hak etmeyen insanın baba olup, kendisinin ya da arkadaşının olamayışına karşı sitem doludur: “ - Bak kimler baba oluyorlar da biz olamıyoruz. Hele sen! Bu kadar da sana yalvarıyorum!”

Otoriter Fahri, anlatıcının Selime'yi kara kara düşünüp etraftan elini eteğini çektiği günlerde onu zorla evine davet eder, orada kalmak istemeyip evine yalnız başına mektup yazmaya gidecek olan arkadaşına tavizsiz bir şekilde yön verir: “- Git şu odaya gir! Bak burada her şey var. Mektubu da ver Fethullah'a götürür.”

Mantıklı Acele işleri sevmeyen Fahri, arkadaşının da kendisini ve onu seven Melek Hanım'ı hissetmesi üzerine aralarındaki izdivacı bir an evvel gerçekleştirmek istemesi üzerine, önce düşünmeyi teklif eder: “ - İşİ öyle acıklı şekilde sokma. Otur da konuşalım. Ben kızı, "Almam" demiyorum, "Düşünelim" diyorum. Düşünmek de istemez mi?”

Titiz Gittiği kalabalık ortamlarda, havadan, danstan, terlemekten kaynaklı üzerini değiştirmeye rahat edemeyen doktor oldukça titiz, temiz biridir: “- Ben eve gidip çamaşır değiştirmesem ölürüm, dedi. Eve gidip geleceğim, Melek'i bul da söyle: Beni sorarlarsa idare etsin.”

Utangaç Hem hoşlandığı kadına açılma konusunda sonrasında da onun ailesi ile tanışma konusunda geride kalmak isteyen çekinen, utanan Fahri, kayınpederinin ilgisi ile yavaş yavaş açılır: “ - Ben utanırım, gelemem, diyor.” Hatta nikâhının kıyılacağı gün bile arkadaşı anlatıcının gelmesini ister, teklif duygusunu anlatıcı ile yenmek ister, bu sayede iki arkadaş aynı gün evlenir.

Halide (Uyumsuz)

Karakter Halide anlattığına göre çok genç yaşta dul kalınca kendini ona yardımcı olmak isteyen bir İstanbullu bir kaymakamın yanında bulur. İki sene kaldıktan sonra hastalanmış, hastalığından sonra bir kadına inanıp onun da peşi sıra gider ve kadın bunu hizmetçi gibi kullanır. Geçimini bu yolla kazanan kız en son kaldığı evden hamile kalınca çıkar ve Ayaşlı'nın pansiyonda işe başlar. Oldukça yalnız ve yorgundur. Çocuğundan vazgeçtiği için onu alıracak kadar merhametsizdir. Fakat akli hep kendini kurtarmakta olduğu için uyanıklığı ve bencilliği hat safhadadır. Sürekli kendini başkaları ile kıyas eder, kıskançtır. Asabi ve yer yer sinirli, kendi kendini korumaya odaklı asi bir yapısı vardır.

Aktiviteler

İnsanların yataklarını toplar, etrafı temizler, kahve pişirir. Hizmetçiliği zorla yapar gibi izlenim veren Halide, çok fazla konuşur. Pansiyon müşterilerinden biri ile girdiği münakaşa sonucu haksız görüldüğü için işine son verilir.

ÖRNEK ANILAR

Yorgun Yaşadığı hayattan bezmiş, güçsüz ve tek başına olan kız genç yaşına rağmen yorgun hissetmekte ve etrafına negatif elektrik yansıtılmaktadır. Hatta anlatıcı kendisini ilk gördüğü gün, ayakları topal bir ata benzetir: “Ayakları topal bir ata araba çektirmek gibi. "Hadi kızım, sen hizmet etme, bırak ben yaparım," desen gücüne gidecek! Buna "Sen hizmet edemezsin, hastasın" demek, "Git de bir köşede acından öl, insanlar arasında gezip de onları da üzüntüye uğratma!" demektir.”

Yalnız Sürekli yalnızlığından dem vuran Halide, ailesiz ve kimsesiz olması nedeniyle sahip çıkıldığı erkekler tarafından cinsel istismara uğramış ve buna rağmen kendine doğru bir ilişki kuramayarak yalnızlığı ile savaş verir: “- Hiç, çok iyi insanlardır da!.. Ben geçen kış hastalanmıştım, çalışamadım. Onlar bana baktılar. Kendisi olsun, ablası olsun. Onlar olmasaydı bana kim bakardı?”

Uyanık Her ne kadar sessiz sakin dursa da Halide karnında taşıdığı bebeği istemediği için onu bedavaya alırdabileceğini düşündüğü birini öğrenince hemen anlatıcıdan karnındaki aldırması için arkadaşından yardım istemesini ister, kendini acındırmaya çalışır: “- E, ben şimdi her gün ölüyorum ya? Acıyorsanız bugün de acıyınız.”

Çaresiz Eğitimsiz bir kız olan Halide için hayatta hizmetçilik yapmak dışında pek seçeneği yoktur bu nedenle de erkeklerin evlenmek için değil daha çok eğlenmek için gördükleri kızlar arasına girer, bundan her ne kadar rahatsız olsa da kimsesizliği, fakirliği ve eğitimsizliği nedeni ile kendini çaresiz

hisseder: “ - Canım, hanım olanlara, anası babası olanlara göre ne var? Bu zaten onlara yaradı. Benim gibi kimsesizleri alan var mı?”

Kıskanç Kendi yaşadığı olumsuz olayları kaderi ile bağlantılı tutan Halide, Cemile’yi kendinden daha talihli gördüğü için kıskanır: “ - Kim? Babası mı? Allah onun canını alsın. O, beni düşünseydi, bugüne kadar kor muydu? Biraz durdu, sonra, - Adamın kısmeti olmalı, dedi, bak Cemile’ye!”

Asabi Para için hizmetçilik yapan Halide, pansiyonda kalan Şefik Bey ile girdiği para mevzu yüzünden adamla anlaşamaz sonunda döver, işinden de olur: “Buraya gelince Halide deli gibi olur, ne yapacağını bilmez, Şefik Beyin yüzüne atlar, tirmalar, boğazını sıkar, aynalı dolabın kapağına bir tekme atar, aynayı kırar, kapak parçalanır, Şefik Beyin bir pardösüsünü eline geçirir, yakasını ceplerini yırtar! Şefik Bey yaşlı adam, korkar, bağırmaya başlar. Faika, kaynanası, Ayaşlı’nın oğlu yetişir, Şefik Beyi Halide’nin elinden alırlar.”

Hasan Bey (Dışa dönük)

Karakter Ayaşlı’nın beş numaralı odasında kalan yakın arkadaşı ve aynı zamanda da anlatıcının hemşerisi olan Hasan Bey oldukça yaşlı ve yalnız yaşayan bir adamdır. Hasan Bey’e devlet önce Samsun’da, sonra Ayvalık’ta arazi vereceğini söyler fakat bir türlü gerçekleşmeyen işlemleri takip etmek isteyen Hasan Bey, işlerini takip etmek istersen hayatın içine karışır. Yıllar evvel zengin bir hanımla evlenmiş olan Hasan Bey’in bu hanımdan Selime adında bir kızı vardır. Hayatı düzgün ve hak gözeterek yaşamaya çalışan Hasan Bey adil, yardımsever, sabırsız, konuşkan bir o kadar da huylarını çok beğenirse de arkadaşına düşkün biridir. Her ne kadar Ayaşlı’nın huylarını, yaşam tarzını beğenirse de ona uyar.

Aktiviteler Hasan Bey genelde yakın dostu Ayaşlı ile yemek pişirip beraber yerler. Haftanın birkaç gecesinde Hasan Bey ile Ayaşlı oturur, içerler, Ayaşlı çalar, Hasan Bey de söyler, birlikte eğlenirler. Hasan Bey gündüzleri kahvede siyaset konuşarak ya da dedikodu ederek vakit geçirmeyi pek sever, hatta ilk fenalaşması dahi kahvede gerçekleşir. Hastaneye kaldırılır lakin fazla dayanamaz ölür.

ÖRNEK ANILAR

Adil Hasan Bey, kendisi bir göçmen olarak hak ve hukuka büyük önem verir, memurların özellikle rüşvet yemeleri onun canını sıkır. Siyasi açıdan adillik ve düzen arayan bir kişilik olan Hasan Bey, parası olsun olmasın fena işlere bulaşmak istemez: “Kazanmak için Ayaşlı’nın yaptıklarının yüzde birini Hasan Bey’e yaptıramazsınız. Hasan Bey rüşvet alan memurlara kızar, köpürür, Ayaşlı ise, rüşvet almayan yahut rüşvet alıp da gene işi bitirmeyen memurlara kızar.”

Konuşkan Hasan Bey öyle çok konuşkan bir adamdır ki anlatıcı ile hemen arkadaşlık kurmasının yanında geçmişini dahi anlatır derecede güçlü bir hafızaya sahiptir. Gündüzleri kahvede insanlara siyasetten bahseder bazen ise dedikodu eder: “Hasan Bey dinleyen bulursa, devletler arasındaki yüksek siyasetten de konuşur. Alman Fransız demiş ki: "Beş yıla varmaz, gene kapında biterim, ver artık benim kralımı! Fransız da Alman demiş ki: "Ver sen paralan, al kralını. Eğer sen de bir daha belini doğrultursan, gene gel, buyur!" ”

Arkadaşına Düşkün Hasan Bey arkadaşı olduğu Ayaşlı’ya düşkün biridir, onun yaptığı hatalara rağmen ne kadar istemese de onunla görüşmeye eğlenmeye devam eder. Yemek yapmaktan sohbetlerden eğlenceden türlü işlere birlikte katılarak birbirlerini gözetirler: “Kazandıklarını yerken, bu iki adam, birbirine çok benzerler. Bunların ikisi de yalnız yemekten, içmekten hoşlanmazlar. Birlikte yenilen yemeğin parasını ikisi de kendileri vermek isterler. Hasan Bey olsun, Ayaşlı olsun, yanlarına birini takmadıkça, aşçı dükkânına girmek istemezler, rakı içerirler...”

Yardımsever Her işlerine koşan, paraya muhtaç hizmetçileri Halide kovulmasını diye yanan örtünün parasını olmadığı halde ödeme teklifinde bulunan Hasan Bey, yufka yürekli biridir: “- Parayı biz verelim, yazık o zavallı da işinden olmasın. Nedir, at deve değil ya, dedi.”

Sabırsız Pansiyonda dokuz numaraya taşınan Hüseyin Bey’in hayat hikayesini dinleme konusunda saatler uzayınca Hasan Bey çok sıkılarak, sabırsız bir şekilde artık konuşmayı bitirmesini ister: “- Bana baksana, dedi, senin hikâyen çok sürdü, benim karnım acıktı! Kısa kes şunu da gidelim, bunun da belki işi vardır.”

Sadakatsiz Evli olan Turan Hanımın anlatıcıya olan ilgisine karşılık vermesi gerektiğini öğütleyen Hasan Bey, sadakat konusundaki düşünceleri kimsenin haberi olmaz ise isteyen ile her şeyin yapılabileceği yönündedir: “- Kocasını razı olduktan sonra sana söz düşmez; herifin haberi olmasa o

zaman sana ağır olur. Karı kocasına aldırıyor, kocası da karısına bakmıyor!.. Karı, baksana senin dolayından karıların ayaklarını nasıl kesti!”

Turan Hanım (Açık)

Karakter 20-25 yaşlarında genç ve güzel bir kadın olan Turan Hanım, Haki Bey ile evlidir. Güzelliğinin farkında olan Turan'ın sert bir mizacı olmasına rağmen çocuksu ruha sahiptir. Yine de insanların kendisinden çekinmesini sağlar. Evli olmasına rağmen anlatıcıdan hoşlanan Turan Hanım, onun ürkekliğinden faydalanarak adamı kendince parmağında oynatır. Çekici bir kadın olması sebebiyle zaten erkekleri kendine bağlama konusunda ustadır. Bir çocuğu var fakat çocuğu ile pek haşır neşir olmaz. Daha çok para kazanmaya, kumara odaklıdır.

Aktiviteler Turan Hanım önce pansiyon odasında daha sonrada tuttuğu evde kumar oynatma işine girer. Ayak işlerini yaptırdığı Ziynet adında bir hizmetçisi vardır. Çocuğa da hizmetçi bakmaktadır. İçki, sigara gibi alışkanlıkları da vardır. Eğlenceye, sefaya düşkün olduğu için çoğu zaman odası kalabalıktır.

ÖRNEK ANILAR

Sıcakkanlı Tanıştığı, girdiği ortama kolay adapte olabilen Turan Hanım, kumar oynattığı gecelerde çok rahat insanlardan para kazanabilir hatta müşteri toplayabilir. Ayrıca anlatıcıya özel ilgisi bulunan Turan, ona daha dostane, sevgi dolu, değişik bir bağ ile bağlıdır. Anlatıcı dahi bunun farkına varır ve kendisi hakkında kendini koruduğu yönünde bir karar alır: “Herkesi oyuna sokmak, parasını almak başlıca eğlencesi olan bu kadın, beni oynatmak istemedi, istese beni kumara alıştırabilirdi. Yalnız biz bize olduğumuz geceler beni kendine ortak alıyor, bana para kazandırıyor.”

Rahat Evli olmasının ve bir çocuğu olmasına rağmen sergilediği rahat davranışlar anlatıcıyı şaşırır. Ondan daha tedirgin olan adama rağmen Turan Hanım, anlatıcı ile baş başa olmak için zaman yaratmaya, onu baştan çıkarmaya çalışır: “Oyun oynarken bana sigarasını yaktırıyor, - Bak orada şarap var, bana ondan biraz versene, diyor. Sonra içerken, - Sen de içsene! Bu bana çok, yarısını sana vereyim! Sen çabuk sarhoş olur musun? Bir akşam olsana! Beraber içelim, diyor.”

Girişken İş insanlarla etkili iletişim kurarak onu bir şekilde ikna edip kumara başlatmak olan Turan Hanım, girişken olmak konusunda oldukça ustadır: “- A, biz size tez öğretiriz! Şöyle buyursanıza, diye yer gösterdi, ben de oyun sevmem ama günleri nasıl geçirmeli? Burada oyuna alıştık. Şimdi gece gündüz işimiz kumar oynamak!”

Otoriter Kocasını bir şey yerine koymayan hatta her fırsatta onu ezen, bağırın Turan Hanım, adamı çoğu zaman yönetir hatta çocuk gibi ona bağırır: “- Hâki, pulları yavaş vur, beynimde ötüyor. Yoksa ikinizi de dışarı atarım, dedi.”

Uyanık Turan, uyanık ve para düşkünü bir kadın olarak menfaatini ön planda tutar. Tanıdığı genç ve paralı adamları da yanı başında tutar ki bu sayede onların parasını alabilsin. Çevresi tarafından da kimi zaman fark edilen durum her gece bir arkadaş toplayıp Turan'a getiren Cevat için de düşünülür: “- Turan hanım onu uşak gibi kullanırdı, hiç de gözdesi değildi. Turan Hanım işini bilirdi!..”

Cilveli Beğendiği genç ve paralı anlatıcıyı kendine daha da bağlamak, ona kendini arzulamasını sağlamak için sürekli türlü bahanelerle odasına giderek kendine dokunmasını, yaklaşmasını sağlar: “- Siz de acaba ince ağızlı bir pens, bir cımbız bulunur mu, dedi. Elime bir kıymık battı çıkaramıyorum.”

Çılgın Kimi neşesi yerinde olduğunda kocası olsa dahi anlatıcının odasına giderek kapıyı korkusuzca kilitleyip, özel zaman geçirmek ister. Dedikodudan veya kendine bir şey olmasından çekinmeyen kadın son derece deli doludur: “Kocası gidince Turan yatağıma sıçradı, boynuma sarılarak: - Görüyorsun ya, nazik adam! Bizi yalnız bıraktı... Seni çok göreceğim geldiğini biliyordu... Sonra gitti, kapıyı kilitledi.”

Ahlaksız Anlatıcının kendisine bağlanmak ile ilgili düşüncelerine karşı alaycı bir tavırla yanıt veren Turan Hanım, kimseye bağlanıp acı çekmek istemez. Evli olması dahi onu durdurmaz. Hayatını dilediği erkekle gönünden geçtiği gibi yaşamak ister: “- Yok, o kadar da değil ama sen de benim ilkim değilsin ya! Ben akıllı kadın olmayı severim, acıklı şeylerden hoşlanmam!..”

Özgür Özgürlüğüne son derece düşkün olan Turan Hanım, kocasının kendine karşı çıkması durumunda bile onu boşayacağını iddia eder. Hatta özgürlüğü kısıtlanmasın, kimsenin dediğine

gelmesin diye kimseye aşık dahi olmak istemez: “- İnanır mısın, ben şimdiye kadar kimseye âşık olmadım! Akılsız değilim ki!..”